

Kræmmer og Smugler

- og Initiativtager til Askov Højskole -

Fra "Vejen Sogn i Malt Herred – Et Stykke Kulturhistorie"
ved Søren Alkær sig (1940-41)

Hans Jokum Lauridsen, født **1815**, var yngste Broder til **Peder Lauridsen, Grønvang**.

I sin Ungdom, fra han var 21 til henimod 30, var han Kræmmer og tillige Smugler, ligesom de andre Kræmmere. Og da **Vejen** jo dengang paa et ret langt Stykke berørte Toldgrænsen, saa vil vi her medtage nogle af de Bedrifter, som **Hans Jokum** for 40 Aar siden fortalte denne Bogs Forfatter.

Han havde mange Gange, fortalte han, luret uden for Kontrollørstedet ved **Skodborghus** for at opdage, om Tolderne var hjemme. Blev han saa klog paa, at de var i Lag med deres kæreste Syssel: Kortspillet, saa gik han og den Kammerat, som gerne var med, ganske roligt over ved selve Kontrolstedet. I Førstningen, da han drev Handelen i det smaa, hentede han Krammet i **Haderslev** (ustemplede Manufakturvarer) og ikke mere, end han selv kunde bære, og kunde han ikke slippe over en af Broerne eller Aalegaardene, saa maatte han vade over Aaen, og ved Vintertid var det ikke rart. Efter et Par Aars Forløb var **Hans Jokum** saa vidt, at han holdt Hest og *red* omkring med Krampakken. Disse ridende Kræmmere var til stor Ærgrelse for Toldkarlene, da de gerne havde gode Heste. Ofte red de over Aaen aabenlyst, mens Tolderne paa Afstand maatte se til. Man brugte ogsaa at trække Krammet over Aaen i vandtætte Lædersække, hvorefter det blev baaret videre i dertil tilpassede Pakker.

De sidste Aar havde **H. J.** endog et Par Karle til at gaa for sig, og han havde mange Oplag rundt omkring i Sognene. Men tilsidst havde han Uheld. En Angiver, som for den Bedrift fik **27 Specier**, satte Toldvæsenet paa Spor efter et af de største af disse Oplag (i **Smidstrup**), Værdien var flere Hundrede Daler. Da tog **H. J.** en rask Beslutning. Han ikke alene udleverede Nøglen til Kisten, men han fulgte selv med og pakkede Sagerne pænt sammen til Tolderne, saa disse var meget forundrede. Men Sagen var, at han efterhaanden var kommen til at tvivle om Hæderligheden ved den Handel han drev, og han benyttede nu Lejligheden til at bryde af. Og dette hang utvivlsomt sammen med en Paavirkning fra **de gudelige forsamlings** Side, blandt andet havde han lært **Peder Larsen Skræppenborg** at kende, og Broderen, **Peder Lauridsen**, havde ogsaa flere Gange bedt ham standse denne Handel.

Siden kom **H. J.** til at handle med Svin, en lang Tid drev han Teglbrænding og Skovhugst (Salg af Egebark til Garverierne). En Tid var han Gaardejer. Altsaa et ret uroligt, men ogsaa meget virksomt Liv. Men han var ogsaa bleven et aandelig vaagent Menneske. Da **Schrøder** og **Nutzhorn** begyndte deres Arbejde i **Rødning** gik han ofte derover, undertiden sammen med hans Ven, **N. J. Termansen** i **Gammelby**. Og da de to Skolemænd ikke længere kunde fortsætte i **Rødning** var det **Hans Jokum Lauridsen**, som fandt Pladsen til den nye Grænseskole nord for Grænsen, nemlig i **Askov**. Der var en lille Gaard med lidt Jord at faa ret billig, og **H. J.** sørgede ogsaa for, at et Par af Byens ansete Mænd opfordrede **Schrøder** og **Nutzhorn** til at begynde Skolen i **Askov**. Gaarden blev lejet i April **1865** (siden købt) og der blev samme Sommer under meget tarvelige Forhold holdt en lille Pigeskole.

I Højskolens første Aar bestod der et "Højskoleraad", bestaaende af Skolens Lærere, **Flor**, **N. J. Termansen** og **Hans Jokum Lauridsen**. Og det blev den sidste, som i disse Aar kom til at give Raad om mange praktiske Forhold, og han blev derved den nye Skole en god Støtte. Han var senere Medstifter af "Skibelundforeningen" og var dens Kasserer til sin Død i **1910**.

Peder Lauridsen (1807-1880). Gårdejer, Grønvang. Far til Johs. Lauridsen (1847-1920).

Peder Larsen Skræppenborg (1802-1873)

Bonde og lægprædikant. Førende skikkelse i de gudelige forsamlinger.

Ludvig Schrøder (1836-1908)

Højskoleforstander i Rødning 1862-64.

Efter 1864 med Kongeåen som ny grænse, grundlagde Schrøder og Nutzhorn højskolen i Askov.

Heinrich Nutzhorn (1833-1925). Højskolelærer og komponist. 1865-1921 knyttet til Askov Højskole.

Niels Jokum Termansen (1824-1892). Gårdmand i Læborg sogn.

Medlem af Folketinget 1858-78 og Landstinget 1878-86.

Christian Flor (1792-1875). Politiker og højskolemand.

Forstander for Rødning Højskole 1845-47.

Skaffede midler til at fortsætte Rødning-højskolens arbejde i Askov.

Specier: Egl. *daler in specie* – daler i eet stykke, i modsætning til *daler kurant* – daler i småmønt.

Svarede til 2 rigsdaler og blev ved kronemøntens indførelse i 1875 omvekslet med 4 kroner.

De gudelige Forsamlings: Private forsamlings med opbyggelige formål. Lægmandsbevægelse i opposition til statskirken.

Skibelundforeningen: Lodsejere, som med frivillige bidrag er med til at vedligeholde det historiske anlæg i Skibelund Krat med de 22 mindsten og monumenter til minde om den nationale vækkelse efter 1864-nederlaget.